

ΚΕΙΜΕΝΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ Β΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: «ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ»
«ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ»
ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

Γ. Σεφέρης «Ίππιος Κολωνός» (Λόγος ανάγκη της ψυχής Β΄ Γυμνασίου, σελ. 55)

Εισηγητής: Βασίλειος Βασιλείου (Φιλολόγος)

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ
Α. Να αναγνωρίζουν τα βασικά «γένη» της λογοτεχνίας (ποίηση/πεζογραφία/θέατρο) και τα «πρωτογενή» κειμενικά είδη: ποιήματα – αφηγήματα – θεατρικά κείμενα.	Εσωτερικά στοιχεία τα οποία διακρίνουν το κάθε είδος ενός λογοτεχνικού κειμένου: - ποίηση: κείμενα σε στίχο, ομοιοκαταληξία, χωρισμός σε στροφές - η αφήγηση στον ποιητικό, πεζό και θεατρικό λόγο: διηγήσεις σε πεζό, χωρισμός σε κεφάλαια ή σκηνές (μυθιστόρημα, διήγημα), αφηγηματικά ποιήματα, το αφηγηματικό στοιχείο στα θεατρικά κείμενα
Β. Να διακρίνουν την παραδοσιακή έμμετρη ποίηση από τη μοντέρνα ποίηση.	Σύγκριση παραδοσιακών και μοντέρνων ποιημάτων, εντοπισμός βασικών διαφορών σε επίπεδο μορφής και εκφραστικών τρόπων: μέτρο-στροφές-ομοιοκαταληξία / ελεύθερος στίχος, λυρικό λεξιλόγιο / δραματικότητα, σύμβολα
Γ. Να ευαισθητοποιούνται σε θέματα οικολογίας.	<ul style="list-style-type: none"> • Η σχέση του ανθρώπου με τη φύση και τα ζώα ως συστήματος που η διατάραξή του απειλεί τον ίδιο τον άνθρωπο • Σύγχρονα οικολογικά προβλήματα και οι επιπτώσεις τους στην ποιότητα ζωής
Δ. Να αντιλαμβάνονται τη σχέση λογοτεχνικής μορφής και περιεχομένου.	<ul style="list-style-type: none"> • Εντοπισμός των γλωσσικών και υφολογικών γνωρισμάτων, καθώς και των τεχνικών (αφηγηματικών – ποιητικών) των κειμένων • Σχολιασμός της νοηματικής και αισθητικής λειτουργίας των στοιχείων αυτών

ΕΜΦΑΣΕΙΣ

Α. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ: παραδοσιακή ποίηση, μοντέρνα/νεωτερική ποίηση (χαρακτηριστικά), εκφραστικά μέσα και λειτουργία τους

Β. ΘΕΜΑΤΙΚΗ/ΑΞΙΑΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ: διατάραξη σχέσης ανθρώπου – φύσης, αλλοτρίωση, αστυφιλία, εγκατάλειψη υπαίθρου, διόγκωση της πόλης, άναρχη δόμηση, βιομηχανική – τεχνολογική ανάπτυξη

ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ

Οι μαθητές/-τριες έχουν κλειστό το βιβλίο *Ο λόγος ανάγκη της ψυχής*. Ο/Η διδάσκων/-ουσα προβάλλει την ακόλουθη φωτογραφία της περιοχής **Ίππιος Κολωνός**¹ στη σύγχρονη εποχή και καλεί τους/τις μαθητές/τριες να την περιγράψουν (*πυκνοκατοικημένη περιοχή, ψηλά κτήρια, πολυκατοικίες, απουσία πρασίνου, μουντό τοπίο, κτλ.*).

Εν συνεχεία, ο/η διδάσκων/-ουσα τους/τις καλεί να δηλώσουν κατά πόσον η εικόνα αυτή της περιοχής είναι σύγχρονη ή ανήκει σε παλαιότερες εποχές. Αναμένεται οι μαθητές/-τριες να αναγνωρίσουν ότι η εικόνα αυτή της περιοχής είναι σύγχρονη (*πυκνοκατοίκηση, ψηλά κτήρια, πολυκατοικίες, απουσία πρασίνου, κτλ.*).

<https://www.maxmag.gr/agnosti-ellada/kolonos-attikis-mia-periochi-sto-lofo-ton-tragodion/>

ΕΣΤΙΑΣΗ ΣΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ο/Η διδάσκων/-ουσα καλεί τους/τις μαθητές/-τριες να εντοπίσουν τον δημιουργό του ποιήματος *«Ίππιος Κολωνός»* και στη συνέχεια αναφέρεται συνοπτικά στον Γ. Σεφέρη (ενώ προβάλλεται φωτογραφία του ποιητή): **1900-1971 / από τους σπουδαιότερους εκπροσώπους της νεότερης ελληνικής ποίησης / ανήκει στη γενιά του 1930 / πέραν της ποίησης, έγραψε δοκίμια και ασχολήθηκε με μεταφράσεις / ποιητής διεθνούς ακτινοβολίας (βραβεύτηκε με Νόμπελ Λογοτεχνίας το 1963)**. Ακολούθως, οι μαθητές/-τριες με τη βοήθεια του/της διδάσκοντος/-ουσας εντοπίζουν τη συλλογή στην οποία ανήκει το ποίημα (*Τετράδιο Γυμνασμάτων Β'*).

¹ **Ίππιος Κολωνός:** Περιοχή στα Δυτικά της πόλης των Αθηνών. Στην Αρχαιότητα θεωρούνταν ο πιο αριστοκρατικός δήμος της πόλης και στον κατάφυτο με ελαιόδεντρα λόφο βρίσκονταν τεμένη και βωμοί, ανάμεσά τους και ο ναός του Ιππίου Ποσειδώνα.

Μετά από τη συνοπτική αναφορά στον Γ. Σεφέρη, ο/η διδάσκων/-ουσα προχωρεί στην ανάγνωση του κειμένου, αφού προηγουμένως έχει ζητήσει από τους/τις μαθητές/-τριες να εντοπίσουν και να υπογραμμίσουν σε αυτό στοιχεία που συνδέουν το περιεχόμενό του με τη φωτογραφία (κοινός τόπος: *Ίππιος Κολωνός / πολυκατοικίες / απουσία πρασίνου-φυσικού στοιχείου «Τ' αηδόνια και τα λιόδεντρα / τα σάρωσαν οι πολυκατοικίες» / παρουσία μηχανών / απουσία ανθρώπινης επικοινωνίας – «οι άνθρωποι σκόρπισαν εμπρός στις μηχανές»*).

Ακολούθως, οι μαθητές/-τριες, αφού παρατηρήσουν τον χρόνο συγγραφής του ποιήματος (*Μάης 1970*), καλούνται να φανταστούν πώς ήταν σε παλαιότερες εποχές το τοπίο αυτό και να προσδιορίσουν τους λόγους που πιθανότατα οδήγησαν στην αλλαγή αυτή.² Μετά την ανταλλαγή απόψεων, κάποιος/-α μαθητής/-τρια διαβάζει το σημείωμα που συνοδεύει το κείμενο, προκειμένου να επιβεβαιωθούν / συμπληρωθούν οι απόψεις που είχαν διατυπωθεί³ (**έμφαση στα εξής:** στην Αρχαιότητα, χώρος κατάφυτος με ελαιόδεντρα όπου βρίσκονταν τεμένη και βωμοί → **έπειτα, αλλοίωση του φυσικού τοπίου / διατάραξη σχέσης ανθρώπου – φύσης, αλλοτρίωση εξαιτίας της εσωτερικής μετανάστευσης, της «αστυφιλίας», της άναρχης δόμησης, της έντονης βιομηχανικής και τεχνολογικής ανάπτυξης**).

Στη συνέχεια, ο/η διδάσκων/-ουσα ζητά από τους μαθητές να εντοπίσουν τα εκφραστικά μέσα⁴ με τα οποία παρουσιάζεται η υποβάθμιση του τοπίου. Αναμένεται οι μαθητές/-τριες να εντοπίσουν τα εξής εκφραστικά μέσα:

- **Εικόνες:** «Τ' αηδόνια και τα λιόδεντρα / τα σάρωσαν οι πολυκατοικίες / οι άνθρωποι σκόρπισαν εμπρός στις μηχανές»
- **Μεταφορά:** «Τ' αηδόνια και τα λιόδεντρα τα σάρωσαν οι πολυκατοικίες»

Έπειτα, οι μαθητές/-τριες καλούνται να εντοπίσουν το μοναδικό στοιχείο της φύσης που εμφανίζεται στο τοπίο και δεν «σαρώθηκε» από τις πολυκατοικίες⁵ καθώς και τα εκφραστικά μέσα με τα οποία παρουσιάζεται η στάση/συμπεριφορά του, δίδοντας παράλληλα έμφαση στη λειτουργία⁶ τους.

Αναμένεται οι μαθητές/τριες να εντοπίσουν το πουλάρι (νεαρό άλογο).

²**ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ:** Σύγχρονα οικολογικά προβλήματα και οι επιπτώσεις τους στην ποιότητα ζωής.

³Το αττικό τοπίο και ιδιαίτερα το αστικό περιβάλλον της ελληνικής πρωτεύουσας μετασηματίστηκαν βίαια από τη δεκαετία του 1950 και μετά, ως αποτέλεσμα των δεινών που επέφερε ο Πόλεμος με κύριο επακόλουθο την εσωτερική μετανάστευση ή «αστυφιλία» (μαζική εγκατάσταση πληθυσμών από την επαρχία στην πόλη σε αναζήτηση στέγης και εργασίας). Στο ποίημα του Γιώργου Σεφέρη (1900- 1971) αποτυπώνονται οι συνέπειες από τη δραματική διόγκωση της πόλης -με την άναρχη δόμηση και την έντονη βιομηχανική και τεχνολογική ανάπτυξη- στην υποβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων.

⁴**ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ:** Εντοπισμός των γλωσσικών και υφολογικών γνωρισμάτων, καθώς και των τεχνικών (αφηγηματικών – ποιητικών) των κειμένων και σχολιασμός της νοηματικής και αισθητικής λειτουργίας των στοιχείων αυτών.

⁵**ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ:** Η σχέση του ανθρώπου με τη φύση και τα ζώα ως συστήματος που η διατάραξή του απειλεί τον ίδιο τον άνθρωπο.

⁶**ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ:** Εντοπισμός των γλωσσικών και υφολογικών γνωρισμάτων, καθώς και των τεχνικών (αφηγηματικών – ποιητικών) των κειμένων και σχολιασμός της νοηματικής και αισθητικής λειτουργίας των στοιχείων αυτών.

Εκφραστικά μέσα:

- **Προσωποποίηση:** τ' άκουσα να λέει «Γιαχού»⁷ → έκφραση δυσαρέσκειας για την αλλοίωση του τοπίου και την απάθεια των ανθρώπων / ειρωνική στάση / απαξίωση / περιφρόνηση ανθρώπων.
- **Επίθετα:** ελεύθερο, ολόρθη (ουρά) → ελευθερία, ανεμελιά, περηφάνια (σχολιασμός και σε σχέση με το επίρρημα αγέρωχα) σε αντίθεση με τους ανθρώπους που είναι εγκλωβισμένοι ανάμεσα στις πολυκατοικίες και στον σύγχρονο αστικό τρόπο ζωής.
- **Εικόνες:** χλιμίντρισε ξαναχλιμίντρισε (ακουστική) → απολαμβάνει για τελευταία φορά τη θέα του τοπίου, προσπάθεια προσέγκυσης της προσοχής των ανθρώπων, κάλεσμα για ανάληψη δράσης / στυλώνοντας τ' αυτιά του (οπτική) → προσπάθεια να ακούσει κάποια αντίδραση από τους ανθρώπους για αλλαγή, ανάληψη δράσης ανατροπής της ισχύουσας κατάστασης του τοπίου / γλάκησε κατά την κατηφόρα (οπτική – ακουστική, βλ. ποδοβολητό αλόγου) → έκφραση απαξίωσης / δυσαρέσκειας / αγανάκτησης για το αλλοιωμένο τοπίο και την απάθεια / αδιαφορία των ανθρώπων.

Με βάση τα εκφραστικά μέσα που εντόπισαν προηγουμένως, οι μαθητές/-τριες καλούνται να προσδιορίσουν τη στάση του ποιητικού υποκειμένου⁸ σε σχέση με την αστικοποίηση του τοπίου: διαμαρτυρία / δυσαρέσκεια / απογοήτευση / αγανάκτηση / νοσταλγία για την προγενέστερη εικόνα του τόπου / κάλεσμα για ανάληψη δράσης για προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και αποκατάσταση της σχέσης ανθρώπου – φύσης.

Στο σημείο αυτό ο/η διδάσκων/-ουσα καλεί τους/τις μαθητές/-τριες να εστιάσουν στον στίχο 8 του ποιήματος «στυλώνοντας τ' αυτιά του» και να προβληματιστούν σε σχέση με τον λόγο της «μετατόπισής» του⁹: οπτική απόδοση του τεντώματος των αυτιών του πουλαριού - προσπάθεια να ακούσει κάποια αντίδραση από τους ανθρώπους για αλλαγή, ανάληψη δράσης ανατροπής της ισχύουσας κατάστασης του τοπίου – ωστόσο, χωρίς οποιαδήποτε ανταπόκριση.

Ακολούθως, οι μαθητές/-τριες καλούνται να προσδιορίσουν κατά πόσον η «μετατόπιση» αυτή του στίχου 8 θα μπορούσε να εμφανίζεται σε ένα παραδοσιακό ή μοντέρνο ποίημα.¹⁰ Αφού προσδιορίσουν τη μετατόπιση του στίχου ως χαρακτηριστικό της μοντέρνας/νεωτερικής ποίησης, ο/η διδάσκων/-ουσα

⁷«Γιαχού»: Ο όρος αναφέρεται υποτιμητικά για ανθρώπους ελεεινούς / άθλιους. Οι Γιαχού, παραμορφωμένα ανθρώπινα είδη, εμφανίζονται στο μυθιστόρημα του Άγγλου συγγραφέα Τζόνθαν Σουίφτ *Τα ταξίδια του Γκιούλιβερ* (1726). Στο ίδιο μυθιστόρημα ο πρωταγωνιστής συναντά τα άλογα που ονομάζονται τους Χουίνις (στη δική τους γλώσσα σημαίνει «η τελειότητα της Φύσης»). Ο Γκιούλιβερ κατορθώνει να επικοινωνήσει καλύτερα με τα άλογα - που είναι η κυρίαρχη φυλή - παρά με τα ανθρωποειδή όντα, δηλαδή τους Γιαχού.

⁸**ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ:** Σύγχρονα οικολογικά προβλήματα και οι επιπτώσεις τους στην ποιότητα ζωής.

⁹**ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ:** Η σχέση του ανθρώπου με τη φύση και τα ζώα ως συστήματος που η διατάραξή του απειλεί τον ίδιο τον άνθρωπο.

¹⁰ **ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ:** Σύγκριση παραδοσιακών και μοντέρνων ποιημάτων, εντοπισμός βασικών διαφορών σε επίπεδο μορφής και εκφραστικών τρόπων.

τους ζητά να εντοπίσουν και άλλα γνωρίσματα της νεωτερικής/μοντέρνας ποίησης στο ποίημα: ελεύθερος στίχος / απουσία μέτρου-ρυθμού / στροφές με άνισο αριθμό στίχων / σίχοι με άνισο αριθμό συλλαβών / απουσία ομοιοκαταληξίας.¹¹

Η μελέτη του πυρηνικού κειμένου ολοκληρώνεται με τους/τις μαθητές/-τριες να εντοπίζουν τη βασική αντίθεση μέσα από την οποία ο ποιητής αναδεικνύει τη διατάραξη της σχέσης ανθρώπου ζώου.¹²
[Άνθρωπος: ανελεύθερος / υποταγμένος στην τεχνολογία / υποχείριο των μηχανών / εγκλωβισμένος σε ένα πυκνοκατοικημένο περιβάλλον / καθόλου περήφανος για τη ζωή του / απαθής – αδιάφορος μπροστά στο κάλεσμα για δράση ≠ Πουλάρι: ελεύθερο / περήφανο / αγέρωχο / καλεί σε εγρήγορση – ανάληψη δράσης]

ΕΝΑΡΞΗ ΤΗΣ ΣΥΝΑΝΑΓΝΩΣΗΣ / ΣΥΝΕΞΕΤΑΣΗΣ

Αφού ολοκληρωθεί μια πρώτη προσέγγιση του πυρηνικού κειμένου, οι μαθητές/-τριες καλούνται να ακούσουν το τραγούδι του Κύπριου λαϊκού ποιητή, Γιάννη Ζαβρού, «*Άδρωπος εν ο τόπος*»¹³ το οποίο κατέκτησε την 3^η θέση στον Παγκύπριο Διαγωνισμό Σύνθεσης Κυπριακού Τραγουδιού το 2010. Οι σίχοι του τραγουδιού δίδονται στους/στις μαθητές/-τριες σε ξεχωριστό φύλλο.

ΣΥΝΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΠΟΙΗΜΑ

Γιάννης Ζαβρός, «*Άδρωπος εν' ο τόπος*»

Θυμούμαι τζείντα γρόνια τα γρόνια τα παλιά
που έν είσιεν ριάλια είσιεν όμως χαρά.
Έλειπεν τζείντο άγχος που έχουμε τωρά
πολλύναν οι αρρώστιες πολλύναν τα κακά.

Άδρωπος εν' ο τόπος τζι ο τόπος γέρημος¹
εγερημώσαν ούλα τζιαι κάμπος τζιαι βουνό.

Θυμούμαι τους βρακάες που εγλεντούσασι
μερόνυχτα επίαν τζιαι τραουδούσασι.
Θυμούμαι τους βρακάες που εθερίζασι
οι αγκαλιαρκές² τους πίσω εδίννασι³.

Άδρωπος εν' ο τόπος τζι ο τόπος γέρημος

Λεξιλόγιο

¹γέρημος: έρημος

²αγκαλιαρκά: εργάτρια που κατά τον
θερισμό μάζευε τα θερισμένα στάχια,
τα χειρόβολα (αγκάλια), και τα έδενε
σε δέσμες

³εδίννασι: έδεναν

⁴πιθκιαύλιν: φλογέρα, αυλός

⁵τους βοσκούς: ενν. των βοσκών

⁶μαντρίζω: κλείνω σε μάντρα

¹¹ **ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ:** Εσωτερικά στοιχεία ποιητικών κειμένων: κείμενα σε σίχο, ομοιοκαταληξία, χωρισμός σε στροφές - η αφήγηση στον ποιητικό λόγο.

¹² **ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ:** Η σχέση του ανθρώπου με τη φύση και τα ζώα ως συστήματος που η διατάραξη του απειλεί τον ίδιο τον άνθρωπο.

¹³ <https://www.youtube.com/watch?v=GTIRRVQ-cFc> (Μουσική / Σίχοι / Ερμηνεία: Γιάννης Ζαβρός). Το τραγούδι αναφέρεται στο χωριό Λόφου από όπου κατάγεται ο ποιητής. Εναλλακτικά, σε ερμηνεία Κυριακής Βενιζέλου: <https://www.youtube.com/watch?v=W4OPPZ7ZE5s>

εγερημώσαν ούλα τζιαι κάμπος τζιαι βουνό.

Άκουες τα πιθκιαύλια⁴ να παίζουν τους βοσκούς⁵
τζι άκουες τα κουδούνια τζείνα του κοπαθκιού.
Άκουες τους βοσκούς μας που εσφυρούσασιν
τες αίγες να συνάξουν να τες μαντρίσουσιν⁶.

Άδρωπος εν' ο τόπος τζι ο τόπος γέρημος
εγερημώσαν ούλλα τζιαι κάμπος τζιαι βουνό.

Πριν από την έναρξη της ακρόασης, οι μαθητές/-τριες καλούνται να εντοπίσουν **τους κοινούς θεματικούς άξονες**¹⁴ των δύο κειμένων και να τεκμηριώσουν την απάντησή τους με λέξεις – φράσεις από το ποίημα «Άδρωπος εν' ο τόπος». [**Κοινοί θεματικοί άξονες: Η εγκατάλειψη (ερημοποίηση) της υπαίθρου, η αστυφιλία, η αποξένωση του ανθρώπου από τη φύση, η υποβάθμιση της ποιότητας ζωής** → βλ. π.χ. επανάληψη των φράσεων «ο τόπος γέρημος / Εγερημώσαν ούλα τζιαι κάμπος τζιαι βουνό»]

Προτεινόμενες πτυχές συνανάγνωσης / συνεξέτασης των δύο κειμένων

1. Ας προβληματιστούμε! Το τραγούδι του Κύπριου λαϊκού ποιητή, Γιάννη Ζαβρού, φέρει τον τίτλο «**Άδρωπος εν' ο τόπος**»: Ποια είναι η **ευθύνη**¹⁵ του «**αδρώπου**» για την **υποβάθμιση του τόπου** σε κάθε κείμενο; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας.
2. Στα ποιητικά κείμενα «Ίππιος Κολωνός» και «Άδρωπος εν' ο τόπος» θίγεται από κοινού το πρόβλημα της αστυφιλίας και της ερήμωσης της υπαίθρου: Ποια **πτυχή** του προβλήματος¹⁶ παρουσιάζεται σε κάθε περίπτωση; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με στοιχεία από το κάθε κείμενο.

«Ίππιος Κολωνός»: το πρόβλημα παρουσιάζεται από την πλευρά της αλλοίωσης / υποβάθμισης ενός τοπίου που στο παρελθόν ήταν κατάφυτο, ενώ τώρα είναι πυκνοκατοικημένο, χωρίς ίχνος πρασίνου. ≠ **«Άδρωπος εν' ο τόπος»:** το πρόβλημα παρουσιάζεται από την πλευρά εγκατάλειψης της υπαίθρου / της ερήμωσης ενός τόπου που παλαιότερα έσφυζε από το ζωή («ο τόπος γέρημος», «εγερημώσαν ούλλα», απουσία ζωής – **άκουες τότε** τα πιθκιαύλια, τα κουδούνια, τους βοσκούς, τα τραγούδια ≠ **τώρα**, δεν ακούγεται τίποτε]

¹⁴ **ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ:** Σύγχρονα οικολογικά προβλήματα και οι επιπτώσεις τους στην ποιότητα ζωής.

¹⁵ **ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ:** Η σχέση του ανθρώπου με τη φύση και τα ζώα ως συστήματος που η διατάραξή του απειλεί τον ίδιο τον άνθρωπο.

¹⁶ **ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ:** Σύγχρονα οικολογικά προβλήματα και οι επιπτώσεις τους στην ποιότητα ζωής.

3. Ποιες είναι οι συνέπειες της υποβάθμισης των συνθηκών διαβίωσης¹⁷ στους τόπους που περιγράφονται στα δύο κείμενα; [αποξένωση από τη φύση / αλλοτρίωση / υποταγή στις μηχανές / αύξηση ασθενειών / υποταγή στο χρήμα / άγχος]
4. «*Τα ποιητικά υποκείμενα των δύο κειμένων νοσταλγούν μία εξιδανικευμένη μορφή του τόπου στο παρελθόν*»¹⁸: Με βάση στοιχεία από τα κείμενα, να παρουσιάσετε αυτή την εξιδανικευμένη μορφή του τόπου σε κάθε περίπτωση.

[«Ίππιος Κολωνός»: τραγούδι αηδονιών / λιόδεντρα / απουσία μηχανών / απουσία πολυκατοικιών / απουσία οποιαδήποτε ανθρώπινης παρέμβασης – **«Άδρωπος εν' ο τόπος:** κάμπος και θουνό σφύζουν από ζωή / στενή σχέση ανθρώπου με τη γη και τα ζώα / ξεγνοιασιά / τραγούδι / γλέντι / ήχος του πιθκιαυλιού / απουσία άγχους / χαρά / λιγότερες ασθένειες]

5. Το ποιητικό κείμενο «Ίππιος Κολωνός» εντάσσεται στη μοντέρνα/νεωτερική ποίηση: Ισχύει το ίδιο και στην περίπτωση του κειμένου «Άδρωπος εν' ο τόπος»; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας, αφού λάβετε υπόψη την οργάνωση σε στροφές, τον αριθμό των συλλαβών σε κάθε στίχο, το μέτρο και την ομοιοκαταληξία¹⁹.

[«Άδρωπος εν' ο τόπος»: Εντάσσεται στην παραδοσιακή ποίηση → οργάνωση σε στροφές με ίσο αριθμό στίχων (τρεις τετράστιχες στροφές – ένα δίστιχο που επαναλαμβάνεται) / στίχοι με ίσο αριθμό συλλαβών (13) / ύπαρξη μέτρου – ρυθμού / ομοιοκαταληξία (π.χ. εγλεντούσασιν / τραουδούσασιν, εθερίζασιν / εδίννασιν).

6. (α) Σε ποιο από τα δύο κείμενα είναι πιο γλαφυρή (=παραστατική) η αναδρομή στην εποχή κατά την οποία ο άνθρωπος συμβίωσε αρμονικά με τη φύση και με ποια εκφραστικά μέσα επιτυγχάνεται;²⁰

[βλ. «Άδρωπος εν' ο τόπος» → *πληθώρα διαδοχικών εικόνων (οπτικών, ακουστικών, γευστικών) – επαναλήψεις (θυμούμαι / άκουες).*]

(β) Προσπαθήστε να συσχετίσετε την απάντησή σας στο πιο πάνω ερώτημα με το είδος της ποίησης στην οποία εντάσσεται το κάθε κείμενο. [Μοντέρνα ποίηση → πιο υπαινικτική ≠ Παραδοσιακή ποίηση → πιο φανερά τα νοήματα]

7. Στο έργο του Ζητείται Ελπίς ο Αντώνης Σαμαράκης αναφέρει ότι «*Ποτέ άλλοτε οι στέγες των σπιτιών των ανθρώπων δεν ήταν τόσο κοντά η μία στην άλλη, όσο είναι σήμερα. Και ποτέ άλλοτε οι καρδιές των ανθρώπων δεν ήταν τόσο μακριά η μία από την άλλη,*

¹⁷ **ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ:** Η σχέση του ανθρώπου με τη φύση και τα ζώα ως συστήματος που η διατάραξη του απειλεί τον ίδιο τον άνθρωπο.

¹⁸ **ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ:** Σύγχρονα οικολογικά προβλήματα και οι επιπτώσεις τους στην ποιότητα ζωής.

¹⁹ **ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ:** Σύγκριση παραδοσιακών και μοντέρνων ποιημάτων, εντοπισμός βασικών διαφορών σε επίπεδο μορφής και εκφραστικών τρόπων.

²⁰ **ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ:** Σύγκριση παραδοσιακών και μοντέρνων ποιημάτων, εντοπισμός βασικών διαφορών σε επίπεδο μορφής και εκφραστικών τρόπων.

όσο είναι σήμερα.»: Κατά τη γνώμη σας, η ρήση αυτή του Σαμαράκη βρίσκει εφαρμογή στα δύο συνεξεταζόμενα ποιητικά κείμενα;²¹ Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές σε κάθε κείμενο ξεχωριστά.

Δημιουργικές Εργασίες

- (α)** Κατά τη γνώμη σας, είναι επιτυχημένος ο τίτλος που έδωσε στο ποίημά του ο Γ. Σεφέρης; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας. **[Συσχετισμός τίτλου με την παρουσία του πουλαριού – ίππου].**
(β) Να δώσετε έναν (1) δικό σας τίτλο για το ποίημα του Σεφέρη, δικαιολογώντας την επιλογή σας.
- Στο πιο κάτω απόσπασμα από το κείμενο του Π. Θέμελη «**Τα ποτάμια και η μόλυνση. Μελετώντας το παρελθόν κατανοείς το παρόν**» ο συγγραφέας αντιπαραβάλλει σε δύο παραγράφους την ειδυλλιακή εικόνα του ποταμού Ιλισσού στο παρελθόν και την αποκρουστική του εικόνα στο παρόν.

Αφού μελετήσετε το απόσπασμα, με τη βοήθεια στοιχείων από το κείμενο «Ίππιος Κολωνός» να αντιπαραβάλετε σε δύο (2) παραγράφους τις δύο διαφορετικές εικόνες που παρουσιάζει η περιοχή Ίππιος Κολωνός στο παρελθόν και στο παρόν. Μην ξεχάσετε να χρησιμοποιήσετε τα κατάλληλα εκφραστικά μέσα.

Π. Θέμελης, «Τα ποτάμια και η μόλυνση. Μελετώντας το παρελθόν κατανοείς το παρόν»

[...] Η περιοχή του Ιλισσού ήταν τόπος ιδανικός για μελέτη και περισυλλογή, τους καλοκαιρινούς μήνες. Στο δρόμο ο Φαίδρος συνάντησε τον Σωκράτη. Πέρασαν ξυπόλυτοι μέσα από την κοίτη του ποταμού, που την περίοδο εκείνη του καλοκαιριού είχε λίγο αλλά δροσερό και γάργαρο νερό. Κάθισαν κάτω από τη σκιά μιας «αμφιλαφούς¹ και υψηλής» πλατάνου δίπλα στα «χαριέντα² και διαφανή» νερά του ποταμού στην απέναντι όχθη, στα κράσπεδα³ της καταπράσινης πλαγιάς ενός λοφίσκου, με τα ασταμάτητα τραγούδια των τζιτζικιών γύρω τους και με το θρόισμα⁴ των φύλλων των δέντρων, καθώς τα άγγιζε η δροσερή πνοή του ανέμου. Το παραδείσιο αυτό τοπίο δίπλα στην όχθη του Ιλισσού συμπλήρωνε μια μικρή χαριέστατη πηγή με παγωμένο νερό και μια μεγάλη λυγαριά, που με τα άνθη της ευωδίαζε την ατμόσφαιρα.

Πώς να περιγράψω σήμερα την πλήρη εξαφάνιση του Ιλισσού και τη μετατροπή του σε υπόνομο⁵ κάτω από το κατάστρωμα⁶ των οδών Βασιλέως Κωνσταντίνου, Καλλιρρόης και Ιλισσού, πού να αποδώσω τη σημερινή κατάντια⁷ του πάλαι ποτέ παρλιόσιου⁸ τοπίου. Τι να πω για τα πενιχρά⁹ λείψανα του ναού της Αγροτέρας και τις σύγχρονες οικοδομές που τον περιβάλλουν ασφυκτικά.

²¹ **ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ:** Η σχέση του ανθρώπου με τη φύση και τα ζώα ως συστήματος που η διατάραξή του απειλεί τον ίδιο τον άνθρωπο.

Οι μυρωδιές που δεσπόζουν σήμερα εκεί δεν έχουν βέβαια σχέση με τις ευωδιαστές λυγαριές, το συνεχές μούγκρισμα των αυτοκινήτων δεν θυμίζει σε τίποτε το άσμα των τζιτζικιών και το θρόισμα των φύλλων. Το παραδείσιο παριλίσσιο τοπίο έχει μετατραπεί σε κόλαση. [...]

Ανάκτηση από ιστοσελίδα: <https://www.eleftheriaonline.gr/local/politismos/synentefkseis-parousiaseis/item/112272-petros-themelis-ta-potamia-i-molynsi>

Ημερομηνία ανάρτησης: 25/12/2016

Ημερομηνία ανάκτησης: 06/10/2022

¹αμφιλαφής: αυτός που εξαπλώνεται παντού / ²χαρίεντα: χαριτωμένα/ ³κράσπεδο: ακραίο σημείο / ⁴θρόισμα: ελαφρύς και συνεχής θόρυβος που δημιουργείται από τον αέρα, καθώς περνά μέσα από τα φύλλα των δέντρων / ⁵υπόνομος: υπόγειος αγωγός / ⁶κατάστρωμα: τμήμα του δρόμου που είναι στρωμένο με ασφάλτο / ⁷κατάντια: άθλια κατάσταση / ⁸παριλίσσιος: αυτός που βρίσκεται κοντά στον ποταμό Ιλισσό / ⁹πενιχρός: πολύ λίγος

3. Παρατηρήστε την περιοχή στην οποία ζείτε και καταγράψτε σε έναν πίνακα στοιχεία που τυχόν υποβαθμίζουν την ποιότητα ζωής των κατοίκων και τη σχέση τους με το φυσικό περιβάλλον (π.χ. σκουπίδια, απουσία πρασίνου, κλ.π.). Στη συνέχεια, παρουσιάστε τις παρατηρήσεις σας **σε ένα άρθρο** που θα δημοσιευτεί σε τοπική εφημερίδα, προτείνοντας παράλληλα λύσεις στα προβλήματα που εντοπίζετε (**έκταση: γύρω στις 200 λέξεις**).
4. Χωρίστε μία σελίδα του τετραδίου σας σε δύο (2) μέρη και **αποτυπώστε ζωγραφικά τις δύο διαφορετικές όψεις** της περιοχής Ίππιος Κολωνός στο παρελθόν και στο παρόν.

Σύνταξη / Επιμέλεια της Διδακτικής Πρότασης: Βασίλειος Βασιλείου, Φιλολόγος

Εποπτεία: Ομάδα Αναλυτικού Προγράμματος Λογοτεχνίας Μ.Ε.

Οκτώβριος 2022